У Золоту долину я потрапив через дискусію. Наші науковці з інституту сперечалися між собою цілу зиму так завзято, що коли прийшов час у поле виходити, то виявилось, що коней немає. Всіх коней розібрали інші експедиції. А без коня в сопках ні вертоліт не допоможе, ні власні ноги.

Я в них був перевірений і надійний, тому вони мені й гроші готівкою видали, і на рейс в Золоту долину влаштували. Поки летіли й приземлялись на сніговий аеродром, у мене настрій був добрий. Коли ж під'їхали на "газику", я підупав настроєм, хоча мав би звеселитися. І ось чому. На зеленій площині дюралю червоним суриком було виведено: "Граждане! Не жгите клопов паяльными лампами!" Не знаю, але якийсь неспокій мене пройняв від того заклику.

Далі він посилився, бо голова колгоспу із сльозами на очах сказав:

— Коні?.. Побили всіх трельовочних коней, коли ліспромгосп ‘ліквідували... Тепер ми відроджуємо старі промисли, господарство йде вгору, а коней обмаль!.. Кінь — дефіцит!.. Ех... яких коней тоді позабивали!.. Знаєш, товаришу, піди до голови селищної Ради. У них, у комунгоспі, якихось п'ять коней є; та в приватників, може, вициганиш... Хоча вони шкури — добре з оренди живляться!

Це я добре знав — не перший рік з в'ючними кіньми по тайзі та по сопках.

Я послухав його.

Селище здоровенне — і колгосп, і радгосп, і якісь бази, і філія копальні.

І все як по нотах: фізики-теоретики лагодять бульдозер, монітор біля річечки направляють — золотий пісок гребтимуть та промиватимуть.

Кілька бичів сиділи на болонках під старими бараками (оті, що лишилися від минулої епохи) і дудлили шмурдяк.

У приймальні селищної Ради мене неспокій зовсім пройняв: ні голови, ні заступника не було, а сиділа секретарка і клацала на машинці.

Зайшов, а вона зразу підвелася. Одного зросту зі мною, щоправда, високі каблуки носила. Обличчя бліде, очі великі і такі світлі, аж білі, губки невеличкі і тонкі. Волосся срібне і спадає довгими пасмами на груди і спину... Матері його ковінька! Воно мені потрібне отаке? У мене з жінками в стосунках страшний дефект — ніколи не можу приховати від них, що я до них відчуваю!.. Тю! Бачу — і ця зрозуміла. Мене аж трусить — схопити б її, і ні слова не кажучи! А що вона те все бачить, мені ніяково, пропасниця тіпає.

Ну, так-сяк я їй розповів про коней...

Вона мені порадила:

— Є тут один чоловік — Зозуля. Все він знає і все може, якщо захоче з вами мати справу. Тільки будьте обережні — він не блатний, а пройда, що й будь-кого обдурить. Завжди у цей час товчеться...

— У чайній! — вихопився я.

— Не вгадали! Він на пошті пропадає — з ким тільки може з'єднатись, тому і дзвонить... Скрізь у нього справи, по всьому узбережжі...

— Спасибі вам, піду зараз! — хочу йти і все стою, а вона тоді:

— Дивіться, не прогавте його, як він поїде кудись, не доженете... Зайдете потім, як буде бажання, розкажете, чи вдалась ваша справа.

— Спасибі, зайду...— а сам все стою.

Я пішов. Іду, а ноги наче трусяться!

Почав спускатися з пагорба і побачив пошту — новий дім вивели рублений. Далі — на одному підвіконні щось ніби згорток. Підступив туди здоровенний чалий кінь і тягнеться мордою.

Прихопив кільце ковбаси — і хрумає.

Тут вихопився чималий пес їздовий і до шматка! Кінь голову задер та копитом, копитом собаку відганяє. Пес на коня наскакує, а кінь копитом гупає і щелепами швидше, швидше!

А з вікна визирнув бородань та як гарикне!

А я як зарегочу, аж мені соромно стало,— спинитись не можу.

Бо я в ньому зразу пізнав старовіра-молоканина — бач куди дістався охоронець чистої віри. Куди подався денарій кесаря заробляти!.. Я раз цілу ніч слухав їхню суперечку на вокзалі — між молоканами і одним атеїстом-дилетантом... Тому й знаю, що таке денарій кесаря.

Коли це хтось мене ззаду густим баритоном питає:

— Гарний кінь?!

— Гарний! — обертаюся і бачу дебелого чорнявого чоловіка з темно-синіми очима.

— Пішли до мене, краще про справу поговоримо. Гей, Льо-о-ов-ва-а! — закричав він щосили, і чалий кінь струсонув світлою гривою і трюхою постукотів по слизькій ожеледній дорозі.

— Чого ти його Львовою?

— Могутній кінь...

— Не гірше ніж Холстомєр у графа Толстого чи Ізумруд у вихрещеного цього татарина, ну як його отого — Купріна...

— Слухай, а ти звідкіль взнав, що я до тебе?

— Безгоспна сорока на дроті принесла. Сказала — один з карабіном шукає кобилячого хвоста...

— А чому ти її безгоспною сорокою звеш?

— Сподобалась... от і обурюємося?... На чай запрошувала?.. Брехати не буду. Мені вона теж подобається. Тільки вона байдужа до місцевих. А ти матимеш успіх.

Ми небавом дістались до його рубленої фортеці на палях. Він мені пояснив:

— У мене зупиняються старателі. Ти їх бачив там, біля ручаю. Хід один, але вони ліворуч, а в мене кімната і комора праворуч. Дуже зручно — вони працюють вахтами цілу добу. Завжди хтось є вдома. Ніякий бич, п'яний ідіот не поткнеться. Про місцевих поганого слова не скажу — сам знаєш, які люди. А з цими старателями вигідно не через гроші, а те, що всі вони з добрим блатом у себе вдома. Через них можна дефіцит дістати... Ну і я їм підкидаю...

До столу сіли — зразу чай міцний та духмяний, лососеві консерви, баличок, грибочки, шинка. Подивився він на мене пронизливо:

— По чарці перехилимо, як всю ситуацію з кіньми програємо!

— Не розумію тебе, ти якось усе перекручуєш, темниш...

— Це тому, що ти без освіти. А я перед самісіньким дипломом вилетів з інституту. І книг багато читав. І тепер часом читаю... Ну, як ці який дефіцитний детектив привезуть. Тепер так говорять, так прийнято: створити модель, програти ситуацію, запрограмувати...

А чай у нього добрий, індійський, аж ясна в'яже. У мене від чайку і шинки настрій кращає, а він веде свою ситуацію.

— У Райській долині є косяк безгоспних коней. Там б'ють гарячі джерела і один маленький гейзер... Трава, кущі — зелені увесь рік. Словом, оранжерея під небом півночі. Недарма ж назвали Райською долиною! Тепер колгосп там тримає дюжину своїх коней. У загорожі. Голова, бач, тобі ані словом не прохопився. Мріє він вороного позбутись, а тоді без нього увесь косяк до рук прибрати. І ще він туди молдаван-теслярів найняв і послав лагодити старі будівлі, відновляти оранжереї і парники. Реанімацію наводить, хоче знов долину зробити райською. Такою, як вона була за ліспромгоспівських часів.

"Га! Ось воно що, он яка то Райська долина! Я про неї чув. Там і троянди колись в оранжереях цвіли, і лазні з теплою водою радоновою для начальства були..."

— Слухай, а звідкіля там косяк коней?

— Ліспромгоспівські, трельовочні коні. Коли техніку ліспромгосп одержав, то деяких на м'ясо для капканів пустили, яких інших у колгосп продали, а оцих, найкращих кобил і вороного жеребця, один бригадир пожалів і лишив у лісі. Вороний зі своїми матками вижив, і тепер цілий косяк гуляє в Райській долині. А ліспромгоспу немає, бо нема чого рубати. Кінчили з лісом остаточно.

— Чому ти раніше не наклав руку на косяк?

Зозуля примружився пухнатими віями і проказав:

— У мене ім'я левине — Річард! Але я ніколи не рикаю і не стрибаю, поки не буде товариша по ділу... Ти от читав про левів у журналі "Знание — сила"?..

— То я тобі товариш?

— Ще й який ти мені товариш! Хіба з тобою хто порівняється?

— Не захвалюй, ти мене чверть години знаєш...— кажу йому — Он краще б узяв когось із фізиків-золотарів... Супермени!

— Ха-ха-ха! Там є два леви за ім'ям, але серце у них не левине.

— У мене теж не левине.

— Зате вовк коня не впустить! — підіграє мені Зозуля.

Говорить і не виходить, ніби він стелиться, підлатується до тебе, а ніби це щира про тебе правда... Великий талант — отако з людьми...

— Ну, наприклад, ну відіб'ємо ми кобил у вороного. А як їх оформити? Та їх ще треба об'їздити... Думаю, що ти краще за мене знаєш, що то за штука — здичавілий кінь?!

— Ну тут проста арифметика — я коней записую за кількома ханигами, і вони здають їх в оренду, науковцям твоїм...

— А кому гроші?

— Гроші мені. Вони пишуть доручення на моє і твоє ім'я, і ми одержуємо оренду.

Я подумав і кажу:

— Не піде. Це підробка. Давай краще поміняємо, якщо пощастить вловити, диких коней на колгоспних і все нормально оформимо.

Річард сміється.

— Пограбувати мене хочеш? Не вийде!..

— Я не грабую. Мені коні потрібні під в'юки, а не дикі мустанги...

Тоді він, бачу, кумекає, мудрує і вирішує.

— Добре. Половину коней для експедиції ти оформляєш через колгосп, половина мої. Через моїх васалів-ханиг.

Подивився я на нього і бачу — вирішив він остаточно і від свого не відступиться. А мені про косяк нема що й мріяти! Він, я ж бачу, все заздалегідь промоделював, як він казав, і знає, як тих коней дістати...

Він добре все заздалегідь розрахував і передбачив. І глибокий мокрий сніг перших днів весни; і відремонтовану огорожу кінського загону; і те, що молдаванам треба доброго вина привезти; і те, що конярам старим треба пляшку спирту поставити і батарейки до транзистора подарувати.

Але головне — то були сигнальні ракети. Ні, брешу, там були і звукові, і просто такі.

А долина — Райська! Мов якийсь здоровенний стадіон, космічний просто! Піднімались схили сопок над рівною долиною з озерцями й джерельцями, що парували від гарячої води.

Дерева — кам'яні берези, височенні модрини з голим віттям, ближче до озерець чорні вільхи. Пара хмарами клубочиться над кип'ячими джерелами. Береги джерел з темної, червоної грязюки, просто багряні, а далі густа зелена осока та ще якісь яскраві й соковиті трави.

Косяк був у найдальшому правому кутку схилу, серед чорностовбурних вільх. Я тюпав на мухортій кобилці позаду за довгоногим чалим Львовою. Моя позичена кобила була, може, трохи вища за поні.

Річард Зозуля і не обернувся до мене, а показав нагаєм на косяк.

— Бачиш, чоловіче, отам над ними вгорі, ніби схил?.. Ото вихід з Райської долини. Ще три-чотири дні — і якщо ми їх не вловимо або колгосп їх не оприходує, там розтопиться сніг, і вони підуть далі межи сопок... А там гай-гай!..

— Підожди, а цією стежкою, що ми сюди пхалися?

— Е, зразу видно, що ти мужик... Ну скажи, чи коні тут без тебе не ходили і не знають, що там під снігом лише глина і камінь?

Спустились ми обережно вниз, довго обгинали по стежці долину справа наліво до відновлених будівель та оранжерей... Нас зустріли радо і смагляві молдавани, і вилицюваті підстаркуваті два конюхи-камчадали.

Їх Зозуля, козак кубанський, швидко умовив, і наступного дня всі вони стояли там, де він їх поставив, і робили те, що він запрограмував. І я, нема де правди діти, робив те, що він загадав.

Зозуля тим часом на своєму мудрованому чалому неквапно посувався глибоким снігом вгору по схилу. Ось він над косяком. Мені його добре видно було на тлі снігу. Щось там руками діє.

Покотилась долиною гучна луна пострілу. Разів десять від сопок відбилась і посилилась, наче грім лупонув. Коні схилом униз! Один кінь упав, другий кінь упав, третій гепнувся біля підніжжя схилу і не звівся знову. Спочатку весь косяк — і жереб, і кобили, і лошата, і кобилки і жеребчики — помчали по прямій просто до моєї засідки, а потім почали закручуватись на бігу, щоб перескочити через зелений лужок і сховатись серед модрин.

І ось тоді Річард вистрелив ракетою.

Той сигнал видався мені кінцем світу, як ішла на косяк понад землею ракета.

Моя куца кобилка обісіла і викинула мене із сідла в одну мить і, задерши хвоста, помчала вибриком. Я впав, і мій експедиційний німецький карабін вистрілив, але його звуку я не чув. Видобув із снігу свій карабін.

Тут якраз і промчали повз мене збурені коні. Обвіяли мене всього кінським потом, забризкали, засипали розбитим снігом і кригою. Як летіли повз мене, то хропли, гоготіли! Зуби вишкірені, очі кров'ю налиті, ось-ось лопнуть, з губ звисає шматтям піниста слина! А ногами так гребуть, січуть, б'ють, що то ніби не ноги творили, а поршні машини.

Поки я ловив свою кобилу, повз мене промчав Зозуля. Чи то іноходдю, чи ще якось, бо ні риссю, ні чвалом назвати не можу. Казна-що! Ніби паровик прогуркотів по сніжній стежці.

Зозуля, звичайно, мене бачив, але ні крикнув, ні рукою знаку ніякого не подав. Я в сідло — і за ним! І добре, що поспішив! Конюхи і молдавани впустили весь косяк у розкол і зачинили його. Що там зчинилося — б'ються об пакілля, кров аж прискає на сніг, гогочуть, іржуть, лошата мов вищать! Вороний жеребець дзигою крутиться посередині, січе копитами, б'є груддю своїх же кобил і лошат!

Колгоспні коні теж збурились за двома загорожами. Все двигтить, товчеться та шалено ірже!

Ось цей чортів вороний огир в одному місці продавлює огорожу і тікає крізь дірку. А за ним на волю виривається ще кілька тварин. Вороний кидається до молдаван. Вони від нього в оранжереї. А до проламаної огорожі інші коні підступають. Ще мить — і всі будуть знов на волі.

Зозуля як гахне ракетою в одну кобилу: вона саме вже вилазила крізь дірку! Мені в очах посліпило від спалаху! Він їй у морду й шию поцілив метрів, може, з десяти! Не ірже, а заячим голосом вищить бідна коняка! Всю її геть облило білим вогнем.

Впала вогняна кобила, качається по землі. Всі коні від неї відбігли в дальній закут огорожі. Збилися у купу і тремтять, сіпаються всією шкурою. А Зозуля вже командує молдаванам, і вони тягнуть пакілля, забивають намертво дірку в огорожі.

Кобила завмерла скоро. Витягла обпалену криваву шию і заструп'їлу в паленій шкурі і крові морду. Тільки здих рухається — значить, жива ще... Потім ми всі гуртом важко працювали — розганяли по стійлах коней,— якщо одна тварина і виламає огорожу, то інші за нею не втечуть. Постояли, постояли та й пішли до барака. Тільки один пастух лишився на сторожі.

Сидимо ми в бараці, чаюємо та потроху до тями приходимо. Коли постріл! Ми всі вискочили.

А там — вороний жеребець і чалий кінь Льова один одного гамселять! На смерть зітнулись! А пастух старий сидить на землі, до пакілля прихилившись, і біля нього рушниця валяється. Весь у крові. Хочу приступитесь, щоб вороного порішити,— та куди там! Мов чорти танцюють, крутяться оці здоровенні тварюки.

І бачимо всі, що потрощить вороний нашого Льову! Хапає Річард звукову ракету і як дасть угору! Спочатку — пах! ш-ш-шаа! — а тоді — віціці-іці-і-і!!! Я вуха затулив, інші теж позатуляли.

Вороний навтьоки, а коні, вловлені і колгоспні,— всі стали, тремтять і хропуть! Ракета вищить. Вороний тікає. А я став і милуюсь ним, як він завертає круто праворуч, аж нахиляється, аж послизьком іде по сніговій жижі, а тоді кидається в гаряче озерце, перепливає його і зникає в хмарах молочної пари.

Річард підбіг до мене і аж прискає слиною.

— Чого не бив?

— Бо він тікав...— відказую йому.

— ?!?

— А отак,— кажу,— якби нападав ще на мене чи на когось, то стріляв би... І чого ти, Зозуле, хочеш? — питаю його, бо розсердився я.— Коні в загорожі... чи ні?

— Бо він вивів отих кобил і двох жеребчиків крізь дірку! І наших коней ми не зможемо звідсіля вивести спокійно з долини! Та що то з долини — ми не зможемо їх нормально приборкати, поки він поруч! Ти розумієш,— і він себе пальцем по чолу постукав,— що це за звір?! Чи ти, може, такий хоробрий і сильний, що тобі не страшно?!

На ніч ми всіх колгоспних коней, мою муцу, чалого Льову та трьох спійманих кобил в стайню перегнали. А останніх коней, і вловлених і колгоспних, залишили в загоні.

Всю ніч пастух-коняр стогнав, бо вороний добре його на землю збив! Я мацав уважно — кістки цілі, а рухатись йому так боляче було, що він аж білів з виду і геть потом умивався.

Я ж хоч і перекинув кілька чарок — спав не міцно, все прокидався. Останній раз прокинувся десь на світанку. Виходжу я з барака і таке бачу: в гарячій багнюці бреде вороний, а попереду борсається Зозуля. Бачу — непереливки Річардові!

Стрибнув до барака, вхопив карабін. Еге! Вже вороний підступив, прихопив за одяг Зозулю і тягне до себе. Зараз копитом потрощить... Я підбіг і з метрів п'яти всадив вороному під ліву лопатку.

Вороний не падає у багно. Випустив вороний Річарда і до мене з багна лізе. Я на спусковий гачок тисну — дарма. Затвор смикаю — даремно! А огир ось — руку простягни! Я бігти. Земля лупається під його копитами...

І раптом— такий удар мені по сідницях, що аж в очах потьмарилось. І зразу мене за штани як прихопить, як смикне — все затріщало і поповзло. Я на одних руках відповзаю, бо ноги мене не слухають. Коли за спиною як гепнеться вороний додолу, аж земля задвигтіла!

Звівся я на руки, озирнувся і бачу — жеребець конає. З вишкіреної зубатої пащеки спливала піниста кров, сіпались ноги, і копита розбивали мерзлу ‘землю. Вороний довго хрипів у корчах, бо я не міг його добити.

А Річард обчищався від червоного намулу і вимивав волосся, бо воно все від глини позлипалося. Зрештою, вороного пристрелив здоровий пастух, бо другий все лежав.

А Зозуля, чортяка, реготався, як мене на дошках несли до барака. Бо я лежав із голими сідницями — вороний викусив мені і куртку, і штани. Я й досі дивуюсь, як він мені все тіло не обгриз?

Лежимо ото ми вдвох з пастухом і стогнемо. А другий пастух за нами доглядав. Бо Зозуля весь був у ділі — кіньми опікувався. Приніс мені пастух води і каже:

— Страшний кінь Льова.

Підійшов до мертвого вороного і зачав копитами товкти. Ледь Зозуля відігнав...

А Зозуля оббілував вороного і кобилу і м'ясо поскладав у старому льоднику під бараком.

На другий день підвівся я і потьопав на свіже повітря. І що я побачив — справжнє кіно. Чалий холощений кінь Льова розлігся на мокрому снігу і підповзає під пакілля загорожі, гребе копитами, огинається спиною. А в загорожі добрі копиці сіна на палях і під дашками. Проповз під пакіллям і зачав сіно скубти своєю горбоносою мордою. І все гривою і хвостом струшує і хрумтить цурпаллям. Тоді мої кобилки колгоспні — моя доля в цій афері — одна за одною і собі попустились на землю і поповзли під пакілля.

Я забув про свої розбиті сідниці, і ніж загублений, і про карабін. Стою та регочуся! А ще мені стало шкода Льову — при такій голові тварина і без плоті!

А чалий Льова вже керує кобилами: якій звідсіля сіно скубти, якій звідтіля. І вони його слухають, бо одну кусонув, другу плечем штовхнув.

Тут всі позбиралися, стоять і регочуть. Один Зозуля раптом чоло насупив і каже:

— Це ідея!.. Я його до тих, що втекли од нас, підпущу. То найкращі кобили. І він їх сюди приведе.

— Як же він,— питаю,— холощений, а справжніх кобил поведе за собою? Ти подумав?

— А їм треба, щоб він сильніший був і вів за собою... А ти хіба не бачиш, які в нього здібності вожака?

Я не втримався і виклав:

— Ох і зло мене бере на того, хто його схолостив!.. Та й ти хороший, — кажу,— козак Річард,— якого огира вороного занапастив! Тьху!

Зозуля як глипне на мене, як пес, що зараз тобі в горлянку вчепиться, і мов гаркнув:

— Здурів геть! Може, то я в нього стріляв з карабіна?!

— Тебе, дурня, пожалів, то й вистрелив.

Зозуля сполотнів, потім угамував себе і давай говорити, ніби нічого не було:

— Ось що ти зробиш — удвох з пастухом Іваном (той Іван, що його вороний потовк) відведіть в Золоту долину трьох кобил і двох коней. Там уладнаєш все в колгоспі з обміном і орендою. І викликай свою наукову експедицію... А я ще десять днів буду — треба тих чортових втікачів приманити і в розкол завести!.. Ось тобі ключ від мого палацу "дожів". Якщо до неї в гості йтимеш, захопи в мене в холодній камері пляшку шампанського і персиковий компот болгарський. Вона ці штуки понад усе любить...

Терпіти не можу, коли мої бажання хтось вгадує, і ще вголос вимовляє, і зі своїми послугами пхається, але я змовчав. Може, тому я зразу ж осідлав муцу кобилу і допоміг Іванові (пастухові тому) зібратись, і ми погнали нашу малесеньку батову.

В Золотій долині голова колгоспу дуже лаявся, але зоотехнік і бригадир злітали на вертольоті в Райську долину і заспокоїлись. І голова вже так зі мною люб'язно, ніби я йому в зяті набиваюсь, хоча я тільки раз бачив його доньок-близнючок і там щось їм кумедне розповів.

А дівчата гарні, очі чорні й розкосі, а губи аж горять. Та я не пішов до нього в гості — сказав, що зайнятий. А сам за шампанське та компот — і до секретарки. Вона у флігелі жила на горбочку.

Пам'ятає мене, запрошує сісти. Ставлю на стіл компот персиковий і шампанське.

Вона посміхнулась так, ну як би сказати, чи то злостиво, чи образливо, чи сумно, чи гірко... Ні, скоріше божевільна посмішка в неї зазмііілась на тонких вустах.

Випили.

— Із Річардової комори? — вона чи питає, чи стверджує.

— Як знаєте, то чого питаєте?

— Справді, якщо знаю, для чого питати?.. Ви сп'яніли?

— Чого б це я мав п'яніти? Вино не спирт...

— Ну, а я чогось вже сп'яніла...

Я сам підніс склянку до рота і ледь не захлинувся.

Я її потім питаю:

— Для чого ви так зо мною? Я ж вам ні слова не сказав поганого і нічого такого, щоб образити вас... А ви отако, ніби оце я про вас... ніби... значить... про останню повію.

А вона як заллється сльозами, аж загикується...

— Чому ж поради в Зозулі питали... і його шампанське, і його компот принесли мені!?.

— Та я так... Я його нічого не... Він сказав... якщо підеш... то понеси...

Я в неї лишився... Ну втіхи втіхами, але, бачу, багато чого по господарству треба зробити. Я взявся до роботи, аж куріло, та й коней готую експедиції — ось-ось мають прилетіти мої вчені...

Коли стрічає мене пастух Іван в амбулаторії — я на перев'язку своїх сідниць, а йому обезболюючі уколи робили.

— Слухай, ти дарма роботу робиш — вона того не цінує...

— Я з нею серйозно, Іване.— Я не знаю, але чомусь взяв йому і ляпнув: — Вона дитини хоче, і я не проти.

— Е-е-е,— він болісно скривився.— Ти думаєш, її раніше від тебе заміж не взяли?.. Вона вже була заміжня... Тільки чоловік прогнав її. Вона порчена — діти в ній не тримаються, а від чарки вина вона собі не хазяйка — хто за руку візьме, хоч би й при чоловікові, той і її хазяїн... Не віриш мені — спитай у лікарки, вона тобі скаже, яка то хвороба, що від неї діти не в'яжуться. Шкода твоєї праці... для когось робити...

Мені гидко зробилось, і я пішов до чайної, набрався і пішов до Зозулиного палацу "дожів" спати.

Вона прийшла і на колінах повзала, руки цілувала, просила до неї повернутись, казала, що ні з ким не буде, бо то всі були так, а я в неї єдиний, і від мене вона, без сумніву, понесе... Я повірив і повернувся до неї.

Коли зібрались усі науковці, лаборанти, і Зозуля привів кобил приборканих; і робітників сезонних найняли, то вона щодня плакала. І більше й краплі в рота не брала — казала, що хоче здорову дитину мати. Не постидалась із кілометр за селище за нами йти. І плакала, і руки заламувала. Як у кіно!.. Я більше такого і не чув, і не бачив...

Я, певно, трохи отетерів від цього цирку, що навіть Зозуля зо мною про неї ні слова. Забув сказати — він вигнав чалого Льову до ліска, до диких кобил, що втекли з вороним. І коли доброю хурделицею повіялись сніжні озимки — він, Льова, привів їх за собою до копиць сіна... Отакий був чалий кінь Льова і його господар Річард Зозуля... І ще мене Зозуля протверезив. Тепер я йому вдячний, а тоді годен був убити. І більше із ним справ не мав.

Був у нас один геофізик в експедиції. У нього палець нагноївся. Він узяв коня і поїхав у Золоту долину. Нам по рації повідомили, що йому розрізали пальця і не менше тижня він буде в лікарні.

На третій день Зозуля мене відкликає і каже, щоб я поїхав до колгоспу і замінив двох кобил на двох свіжих коней.

— А хто за мене працюватиме?

— Я за тебе все робитиму. Чи не віриш?

Я Зозулі вірив, якщо він щось обіцяв. Хоча якось він мені після спаленої кобили, вороного і шампанського став якийсь не такий.

Коли я ввечері дістався до Золотої долини і здаля побачив її будиночок, то не втримався і подивився в бінокль... Зозуля знав, що робив, коли послав мене в Золоту долину. За столом сиділи мій науковець і моя сорока. Пляшка шампанського.

Я тихо, спокійно повернувся до нашої стоянки і тихо допрацював до кінця сезону — порядок є порядок! Я ж не бич який, щоб туди-сюди бігати посеред сезону!

Але був то мій найгірший сезон. Коли розраховувалась, я його спитав:

— Чого ти мене спровадив у село?

— Щоб ти побачив власними очима і не наробив дурниць.

— Все одно ми з тобою всі справи скінчили.

— Знаю. А шкода... Ти єдиний був мені підходящий напарник. Пішли, перехилимо "на коня", як у нас на Кубані кажуть.

— Ні, Зозуле. Злий я на тебе і не можу з тобою пити!

І пішов я собі геть. Більше ми з ним не бачились.

А з експедиції він, кажуть, привіз повен рюкзак камінчиків. На великі гроші. Кажуть, загнав їх отим золотарям-фізикам із Золотої долини.

Вороного я намагаюсь не згадувати. Ні живого, ні мертвого... Так мені легше...

1981